

Lausunto

24.02.2021

Asia: VN/25874/2020

Hallituksen esitysluonnos laiksi Sallatunturin kansallispuistosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö pyytää Lapin maakuntamuseon lausuntoa esitysluonnoksesta laiksi Sallatunturin kansallispuistosta. Lapin maakuntamuseo lausuu asiasta museolain (314/2019) mukaisena alueellisena vastuumuseona toimialojensa (luonnontieteet, arkeologia, rakennettu kulttuuriympäristö) osalta. Asiaan liittyvä aineisto on ollut nähtävillä lausuntopalvelut.fi -palvelussa.

Hallituksen esitys uudeksi Sallatunturin kansallispuistoksi on erittäin kannatettava. Kansallispuistoilla on suurehko aluetaloudellinen merkitys etenkin Lapissa, jossa matkailu on merkittävä työllistäjä. Sallatunturin kansallispuisto olisi myös hyvä lisä jo olemassa olevaan kansallispuistojen verkostoon.

Aluerajaus

Esitetty rajaus käsittää käytännössä nykyisen Natura 2000 -suojelualueen Aatsinki-Onkamo, jonka pinta-ala on hieman alle 10 000 ha. Lapin kansallispuistojen joukossa tämä alue olisi suhteellisen pieni. Vertailuna esimerkiksi Urho Kekkosen kp (2550 km²) ja Pallas-Yllästunturin kp (1020 km²) käsittävät huomattavasti suuremmat pinta-alat. Sallatunturin välittömässä läheisyydessä sijaitsee Löytöjängän-Suksenpaistama-aavan soidensuojelualue (Suksenpaistama-Miehinkävaara Natura-alue FI1301403, pinta-ala 6028 ha), joka on kokonaan valtion omistamaa suojelualueita. Suksenpaistaman ja Sallatunturin väliin jää Ruuhitunturi, joka kuuluu Metsähallituksen Metsätalous oy:n taseeseen, eli on valtionmaata. Ruuhitunturi on kuitenkin metsätaloustoimien ulkopuolella ja alueella on jo valmiiksi Metsähallituksen Luontopalvelujen ylläpitämiä retkeilyrakenteita (reittejä, laavuja, päivä tupia, käymälöitä yms.). Mikäli Ruuhitunturista liitetään keskeisin alue kansallispuistoon (karkeasti rajattuna Potkuvaara, Petäjikkö-Ruuhivaara, Kuusikko-Ruuhivaara, Lehtotunturi, Hangasjärvi, Tammakkolampi -välisen alueen), kasvaa kansallispuiston pinta-ala n. 3400 ha. Ruuhitunturin alueen siirtäminen taseesta toiseen ei käytännössä maksa mitään, mutta lisää huomattavasti Sallatunturin kansallispuiston luonnonsuojelullista vaikuttavuutta ja parantaa retkeilymahdollisuuksia. Lisäksi kansallispuistoon on hyvä liittää Könkäänmaan metsätalouspalsta (n.

160 ha) joka jää suojelualueen rajojen sisäpuolelle. Tällä palstalla voi harjoittaa ennallistamistoimia, kuten kulottamista, jotka lisäävät kansallispuiston luontoarvoja.

Lapin maakuntamuseo esittää, että nykyiseen rajausesitykseen lisätään Suksenpaistama-Miehinkävaara, Ruuhitunturi ja Könkäänmaa. Näillä lisäyksillä tulevan kansallispuiston pinta-ala olisi n. 19 600 ha.

Kulttuuriympäristö

Suunnitellun kansallispuiston alueella sijaitsee muutamia tunnettuja rakennetun kulttuuriympäristön kohteita. Lisäksi aluetta reunustavat arkeologisesti erittäin rikkaat alueet - lännessä Pyhäjärven alue ja kaakossa Onkamojärven eteläranta. Alueen eteläosissa on Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi - hankkeessa inventoitu metsätalouden kohteina muutamien savottakämppien raunioita sekä ainakin yhden uittoperinnekohteen (tammi) jäännös. Näiden lisäksi inventoinnissa on tunnistettu Onkamojärven pohjoisrannan Kirilahdessa oleva kalakenttä, jonka käyttö on tiettävästi alkanut 1700-luvun alussa.

Ehdotetun kansallispuiston viereisiltä alueilta on viime vuosien aikana löydetty runsaasti erityisesti rautakautisia ja keskiaikaisia muinaisjäännöksiä. Suunnitellun kansallispuiston alueelta tunnetaan vain yksi kiinteä muinaisjäännös - Latvajärven pohjoisrannalla sijaitseva kohde Latvajärvi (muinaisjäännösrekisterin tunnus 732010038), joka on esihistoriallinen pyyntikuoppa- ja asuinpaikkakohde. Alueen arkeologisen kulttuuriperinnön inventointitilanne ei ole ajantasainen ja alueelta puuttuu kattava perusselvitys. Arkeologisesti erityisen potentiaalisia alueita ovat Latvajärven rannat, Latvajärvestä pohjoiseen virtaavan Haudanjoen rannat, Sallatunturien väliin sijoittuvien Tunturilampien rannat ja soiden reunat, sekä Onkamojärven pohjoispuolinen ranta sekä pohjoisrannan soiden reunat ja kuivan maan alueet. Lisäksi Aatsinginhautaan liittyy paikallistietoja Talvisodan aikaisesta taistelutoiminnasta, joten alueelta on mahdollista löytää sotahistoriallisia arkeologisia kulttuuriperintökohteita.

Näin ollen alueella tunnetaan luonnontieteellisten seikkojen lisäksi useita ihmistoiminnan jättämiä kulttuuriympäristökohteita. Koska kansallispuistostatus tulee lisäämään alueen matkailukäyttöä, on matkailuinfrastruktuurin kehitystyön ja suunnittelun kannalta keskeistä toteuttaa kansallispuiston kulttuuriperinnön perusinventointi, joka kattaa sekä arkeologisen että rakennetun kulttuuriperinnön kohteet.

Esityksen sisällön tiivistelmässä mainitaan, kuinka kansallispuiston perustaminen lisäksi luontomatkailun lisäksi myös kulttuurimatkailua. Lisäksi lain perusteluissa mainitaan Sallatunturin alueen merkittävyys kulttuuriperinnön kannalta (kappale 2.2, s.5) ja todetaan alueen pitkä asutushistoria ja sen jäljet. Itse lakiehdotuksessa kulttuuriperintöä ei kuitenkaan mainita. Kuten aiemmin on todettu reunustavat Sallatunturia arkeologiselta kulttuuriperinnöltään rikkaat alueet

Onkamojärvellä ja Pyhäjärvellä ja on odotettavissa, että ehdotetun kansallispuiston alue on yhtä rikas arkeologisen kulttuuriperinnön osalta. Luonnonsuojelu ja kulttuuriperinnön suojelu ovat helposti yhteensovittavissa ja tukevat toisiaan ja kansallispuiston perustamisen syyt ovat sovellettavissa myös kulttuuriperintöön. Tämän johdosta Lapin maakuntamuseo esittää, että lain 1 §:n lisätään kulttuuriperinnön suojelu yhtenä kansallispuiston perustamisen tarkoituksista.

Tämän lausunnon laatimiseen on luonnontieteiden osalta osallistunut amanuessi (luonnontieteet) Jukka Salmela, arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Jari-Matti Kuusela ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta amanuessi (rakennettu kulttuuriympäristö) Jani Hiltunen.

LAPIN MAAKUNTAMUSEO

Hanna Kyläniemi	Jari-Matti Kuusela	Jani Hiltunen	Jukka Salmela
Museonjohtaja	Arkeologi	Amanuessi	Amanuessi

Kyläniemi Hanna
Rovaniemen kaupunki / Lapin maakuntamuseo - Alueellinen vastuumuseo